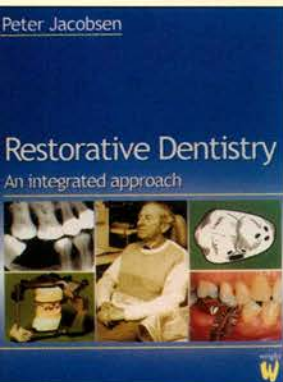

P. Jacobsen. Restorative dentistry. An integrated approach. 290 bl., geïll. Oxford: Wright, 1998. Prijs £29.50. ISBN 0 7236 1742 2

Uit de conservatieve tandheelkunde ontsproten in de loop der jaren andere afdelingen zoals de parodontologie. Die ontwikkeling zet zich nog steeds voort, getuige de opkomst van 'subspecialisten' zoals endodontologen en kindertandheelkundigen. Tegelijkertijd met het ontstaan van

dergelijke subspecialismen werd echter aan het einde van de jaren tachtig in Groot-Brittannië de behoefte gevoeld de tot dan zelfstandige afdeling conserverende tandheelkunde weer met de vakgroepen prothetische tandheelkunde en parodontologie te versmelten tot de allesomvattende restauratieve tandheelkunde. Aldus wordt via een geïntegreerde benadering van de patiënten getracht fragmentatie in hun behandeling tegen te gaan.

In overeenstemming met het voorgaande is het voorliggende boek een bewerking, maar vooral een uitbreiding van een vroegere editie, die de naam 'Conservative dentistry'

droeg. Het huidige boek omvat 28 hoofdstukken, ingedeeld in vijf secties, waarin vrijwel de gehele tandheelkunde (benaderd vanuit de klinische invalshoek) aan de orde komt, van fracturen tot TMJ, van cariës en parodontale problemen tot de verschillende afdrukmaterialen voor kronen. Als consequentie van de geïntegreerde benadering wordt de patiënt centraal gesteld en zijn in sectie 1 beperkingen en verwachtingen, de tandheelkundige en medische anamnese, onderzoek, diagnose en behandelplan systematisch maar toch beknopt beschreven. Communicatieve aspecten komen later door de gehele tekst heen indirect aan de orde, maar worden hier node gemist.

Sectie 2 handelt over de gebitselementen inclusief pulpa, het parodontium en de occlusie, in gezonde en aangetaste toestand. Hier worden ook de eigenschappen van restauratiematerialen besproken. Pas in latere secties wordt vermeld hoe restauratie in zijn werk gaat. Zo komen in sectie 3 intracoronaire restauraties, wortelkanaalbehandeling, kronen en occlusieherstel aan de orde. Sectie 4 is gewijd aan brugwerk, inclusief etsbruggen, en aan (partiële) protheses. Het is een omissie dat hierbij geheel wordt voorbijgegaan aan implantaten. In sectie 5 wordt tot slot aandacht besteed aan allerlei oorzaken van 'problemen', waaronder herrestauratie, perforatie, wortelfractuur en problemen met protheses.

Het boek is bestemd voor pas afgestudeerden en voor studenten met enige voorkennis, maar het is beslist geen encyclopedisch werk. Voor tandartsen biedt het boek geen nieuws en is aanschaf ervan overbodig, tenzij zij willen beschikken over een up-to-date overzicht. De in heldere stijl geschreven tekst zal ook de Nederlandstalige student helpen inzicht te verwerven in de behandeling van patiënten, voornamelijk in het waarom, hoe en wanneer.

A.H.B. Schuurs, Amsterdam

B.H.A. Kremer. Characterization of rough and smooth genotypes of *Peptostreptococcus micros*. 127 bl. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam, 1998. Academisch proefschrift.

Peptostreptococcus micros is een anaëroobe Gram-positieve bacterie die aangetroffen wordt in orale infecties, zoals parodontitis en wortel-

kanaalontstekingen. Tevens wordt *P. micros* gevonden in infecties van de luchtwegen en de huid, en in abscessen van diep gelegen organen, vooral boven het diafragma. Tot nu toe is het onduidelijk of *P. micros* een causale rol speelt in deze infecties, omdat de bacterie voornamelijk wordt geïsoleerd uit gemengde anaëroobe infecties, tezamen met bacteriën die ook tot de potentieel pathogene soorten behoren. Dergelijke clusters van verschillende bacteriesoorten worden ook gevonden in de subgingivale plaque (*P. micros* samen met *Fusobacterium species*, *Prevotella intermedia* en *Prevotella nigrescens*) en wortelkanaalontstekingen. Om meer te weten te komen over de biologische rol van de verschillende bacteriesoorten in de clusters bij ontstekingsprocessen, zal de pathogene potentie van de individuele bacteriën in meer detail moeten worden bestudeerd. Vanuit dit uitgangspunt onderzocht Bas Kremer twee morfotypes van *P. micros*, een glad type (Sm) en een ruw type (Rg), die in 1994 door Philip van Dalen waren beschreven.

De belangrijkste verschillen tussen deze twee typen zijn de hemolysineproductie, de waterafstotende eigenschappen en bij het ruwe type de fibrillaire structuren, die ontbreken bij het gladde type. Uit moleculair onderzoek concludeert Kremer dat het Sm-type en het Rg-type als twee verschillende genotypen binnen het species *P. micros* moeten worden beschouwd.

Op de vraag of deze verschillende genotypen ook meer of minder gerelateerd zijn aan parodontale ontsteking komt Kremer tot de bevinding dat de prevalentie van het gladde type in de patiëntengroep met parodontitis hoger was dan in de gingivitisgroep. Deze verschillen werden niet gevonden voor de prevalentie en proporties van het ruwe type. Op zoek naar verdere sporen van bewijs werd ook de systemische antilichaamrespons tegen beide genotypen van *P. micros* geanalyseerd. Een antilichaamrespons kon worden vastgesteld maar er werden geen verschillen waargenomen in de hoeveelheid of specificiteit van de antilichamen tussen de patiënten van de parodontitis- en gingivitisgroep. De resultaten van dit onderzoek suggereren dat zowel het gladde genotype als het ruwe genotype van *P. micros* onderdeel zijn van de normale subgingivale microbiota.

Een van de meest intrigerende eigenschappen van het ruwe Rg-type zijn de fibrillaire oppervlaktestructuren waaraan als vanzelfsprekend virulentie-eigenschappen worden toegedicht. Kremer heeft de fibrillaire structuur van *P. micros*, namelijk het FibA-eiwit, geïdentificeerd. De moleculair biologische analyse van het FibA impliceerde dat het een oppervlaktegeassocieerd eiwit is, maar gaf geen verdere aanwijzingen over een biologische functie van dit eiwit.

Kremer onderzocht vervolgens de hypothese dat de fibrillaire structuren van het Rg-type functioneren als adhesinen voor de aanhechting aan epitheelcellen en aan andere orale micro-organismen. Hij vond echter dat de hechtingscapaciteit van het Rg-type lager was dan van hetzelfde Rg-type waarbij de fibrillaire structuren waren verwijderd. De enzymatische verwijdering van de fibrillen vergrootte zelfs het aantal hechtende bacteriën.

Kremer komt tot de conclusie dat de fibrillaire structuren van *P. micros* bestaan uit eiwitten die eerder een hinderende dan een faciliterende rol spelen bij de hechting aan epitheelcellen. Uit het klinisch onderzoek trekt hij de conclusie dat beide typen bacteriën beschouwd kunnen worden als commensale micro-organismen die als opportunistische pathogenen kunnen optreden bij personen met een verminderde afweer. Een constatering die stelling onderstreept van de European Workshop on Periodontology: 'Periodontitis is likely a polymicrobial infection associated with a host response unique to that individual and site.'

F. Mikx, Nijmegen.

B.M. Eley. The future of dental amalgam. A review of the literature. 76 bl. Basingstoke: BDJ Marketing Department, 1998. Prijs £ 19.95. ISBN 0 90458843 2.

In 1997 is van de hand van Eley in de British Dental Journal een serie artikelen over amalgaam verschenen. Deze artikelen zijn nu vrijwel onbewerkt gebundeld tot een handzaam boekje. Alle belangrijke aspecten van amalgaam, duurzaamheid uitgezonderd, komen aan de orde in zeven korte hoofdstukjes. De inhoud van het boek is correct, ook al zullen tegenstanders van amalgaam het met deze uitspraak niet eens zijn. Het hoofdstuk over alternatieven voor amalgaam is wel zeer summier en lijkt op het punt van composieten enigszins achterhaald. Over het algemeen wordt echter een redelijk compleet beeld geschetst, hoewel het aantal referenties tot 170 beperkt is gehouden en artikelen uit de latere jaren negentig schaars zijn.

Het uitgebreide register omvat naast onderwerpen ook de namen van geciteerde auteurs, wat de tekst zeer toegankelijk maakt. Voor hen die in een notendop de essentie over onder meer de schadelijkheid van amalgaamvullingen voor patiënten gepresenteerd willen krijgen, biedt het boekje een redelijke hoeveelheid informatie, waarbij wordt aangetekend dat in dit tijdschrift alle onderwerpen uitputtender zijn beschreven.

A.H.B. Schuurs, Amsterdam

P. Cichon, W.-D. Grimm, red. Zahnheilkunde für behinderte Patienten. Teil I: Klinik der Zahn-, Mund und Kiefererkrankungen bei behinderten Patienten. 212 bl., geïll. Hannover: Schlütersche GmbH & Co, 1999. Prijs DM 230,-, ISBN 3 87706 482 5.

'Zahnheilkunde für behinderte Patienten' is een nieuwe uitgave voor het onderwijs in de gehandicaptenzorg. Bij de tandheelkundige zorg voor gehandicapte patiënten speelt een groot aantal tandheelkundige disciplines een rol. Alle relevante tandheelkundige disciplines hebben een onderdeel in de uitgave voor hun rekening genomen. Het idee achter het boek is dat het een soort verbindende factor moet vormen tussen de disciplines.

In 'Zahnheilkunde für behinderte Patienten' wordt al bij de definitie van een gehandicapte duidelijk dat de auteurs het moeilijk hebben. Het vakinhoudelijke gebied is niet goed af te grenzen; er bestaat een groot aantal mensen dat om de een of andere reden gehandicapt is. De auteurs willen alles wat bij alle gehandicapten voorkomt bespreken en komen dus niet veel verder dan het bespreken van de verschillende normale tandheelkundige situaties die ook bij de gehandicapten voorkomen. De tandheelkunde komt over de volle breedte aan de orde, maar zonder erg veel diepgang waar het de gehandicaptenzorg betreft. Juist in een boek over gehandicaptenzorg moeten hoofdstukken staan over de verschillen met de normale geestelijke ontwikkelingen, de specifieke aanpassingen die er nodig zijn voor de tandheelkun-

dige zorg van gehandicapten en de andere tandheelkundige en lichamelijke problemen die kunnen optreden.

Literatuurreferenties over het onderwerp zijn nu eenmaal moeilijk te vinden, maar de nu gehanteerde verwijzingen zijn soms wel erg spaarzaam en gedateerd. Ook verwijzingen over de onderwerpen waar wel veel over gepubliceerd is (angst voor de tandarts) blijven onder de maat.

'Zahnheilkunde für behinderte Patienten' is zinvol voor studenten die de Duitse taal machtig zijn. De andere Nederlandse studenten kunnen voorlopig even goed, zo niet beter, uit de voeten met de literatuur van wijlen Marcel van Grusven.

K.L. Weerheijm, Amsterdam

F. McDonald, A.J. Ireland. Diagnosis of the orthodontic patient. 264 bl., geïll. Oxford: Oxford University Press, 1998. Prijs £ 19.95. ISBN 0 19 262889 5.

Dit pocketboek is primair bedoeld voor studenten tandheelkunde. Het boek geeft in tien hoofdstukken een overzicht van de diagnostiek en de behandelingsplanning van orthodontische patiënten. Elk hoofdstuk wordt afgesloten met een puntsgewijze samenvatting en enkele oefenvragen. De vele zwart-wit foto's zijn niet altijd even duidelijk en hadden soms beter door schematische afbeeldingen kunnen worden vervangen.

Net als in andere tekstboeken op dit gebied wordt er aandacht besteed aan gebitsontwikkeling, etiologie en classificatie van malocclusies, anamnese, extra- en intraoraal onderzoek, behandelingsindicatie en diagnostische hulpmiddelen. Nieuwe ontwikkelingen, zoals informed consent, CPITN, IOTN en PAR-index, komen eveneens aan bod. Er wordt vrij uitvoerig bij de cefalometrie stilgestaan. In het hoofdstuk dat gewijd is aan dynamische occlusie worden op heldere wijze de articulatiepatronen, openings- en sluitingsbewegingen en rustpositie van de onderkaak verduidelijkt. Het interessantste hoofdstuk van het boek gaat over 'evidence based practice'. Hierin wordt onder meer de wetenschappelijke onderbouwing van de veronderstelde invloed van de stand van het onderfront en de occlusie na orthodontische behandelingen op de stabiliteit uit de doeken gedaan. Dit hoofdstuk, dat is voorzien van maar liefst 65 literatuurverwijzingen, is zeer de moeite van het lezen waard.

Het laatste hoofdstuk gaat over behandelingsplanning. In dit hoofdstuk wordt aan de hand van een diagnostisch beslissingschema de behandelingsplanning van vijf patiënten beschreven. Dit schema geeft de werkelijke gang van zaken bij de behandelingsplanning van orthodontische patiënten wel op een heel erg gesimplificeerde wijze weer. Het boek besluit met een patiëntenonderzoeksvormulier, oefenvragen en een verklarende woordenlijst.

Concluderend kan worden gesteld dat het boek voor studenten tandheelkunde een aardig overzicht geeft van de diagnostiek en de behandelingsplanning in de orthodontie. De kwaliteit van het bekende boek 'Diagnostiek en behandelingsplanning in de orthodontie' over ditzelfde onderwerp van de hand van F.P.G.M. van der Linden en H. Boersma wordt echter bij lange na niet gehaald. Wel steekt het niveau van het hoofdstuk over 'evidence based practice' met kop en schouders uit boven dat van de rest van het boek. Dit hoofdstuk kan beslist aan tandartsen met belangstelling voor orthodontie en orthodontisten worden aangeraden.

H.J. Rimmelink, Almelo